

«ЛУНЬОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

**Матеріали
науково-практичних семінарів
(2010–2014 рр.)**

УДК 94(477) : 069.1(063)

ББК 79. 1(4 укр) я 431

Л 84

Редакційна колегія: Н. С. Вербук, О. Й. Денисенко, В. В. Іващенко, В. В. Круглова, С. М. Куделко (укладач), П. А. Луньов, О. Г. Павлова (відповідальний редактор, укладач), С. І. Посохов

Рецензент: В. В. Тарасов, доц. кафедри теорії і історії мистецтв Харківської академії дизайну і мистецтв

На обкладинці використано портрет А. Ф. Луньова

(автор Н. С. Вербук)

При оформленні шмуцтитулів були використані гравюри

В. А. Фаворського

*Збірник друкується за фінансової підтримки
випускника історичного факультету В. В. Петровського*

**Л 84 «Луньовські читання». Матеріали науково-практичних
семінарів (2010–2014 рр.). – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна,
2014. — 202 с.**

ISBN 978 – 966 – 285 – 114 - 4

У центрі уваги авторів збірника – проблеми музейної педагогіки, колекціонування та створення музеїв, сторінки біографій непересічних постатей, які присвятили своє життя музеезнавству. Видання складається з матеріалів доповідей, прочитаних під час проведення науково-практичних семінарів «Луньовські читання» за період 2010–2014 рр., і розраховане на кожного, хто цікавиться історією й теорією музейної справи.

УДК 94(477) : 069.1(063)

ББК 79. 1(4 укр) я 431

© Історичний факультет ХНУ
імені В. Н. Каразіна, 2014

© Автори, 2014

ISBN 978 – 966 – 285 – 114 - 4

ЗМІСТ

Передмова.....	3
С. І. Посохов. Вступне слово.....	4
О. Г. Павлова. Основи музейної педагогіки А. Ф. Луньова.....	5
П. А. Лунёв. К вопросу об идейно-нравственных основах музейной педагогики Афанасия Лунёва.....	14
Теорія і історія музейної справи.....	17
І. В. Дворкін. Просвітницька діяльність музеїв Харкова у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.....	18
О. Й. Денисенко. Колекція родини Б. В. та Т. В. Гриньових – від реалізму до «Нової хвилі».....	23
І. А. Корнацький. Місцева дореволюційна періодика в колекції Артемівського краєзнавчого музею.....	31
О. В. Кутя. Науково-просвітницька діяльність музейних установ як засіб комунікації (на прикладі Харківського художнього музею). 40	
Т. Ю. Литовко. Этнографическая коллекция А. Н. Краснова в Харьковском городском художественно-промышленном музее.....	43
Р. В. Маньковська. Музей і суспільство: основні форми комунікації.....	54
В. В. Мизгіна, І. М. Сідельова. Музей і юний глядач. Ретроспектива й сучасність.....	60
М. П. Чумак. Гончарі в музейному просторі (від Пирогова до Валок – комунікативний зріз початку ХХІ століття).....	69
Музеї навчального профілю.....	75
Н. М. Березюк. Великий потенціал маленького музею: Музей праць учених Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.....	76
А. В. Быстриченко. Сохраняя достижения предыдущих поколений.....	78
М. В. Григор'єва. Музей історії фармації України Національного фармацевтичного університету: досягнення та перспективи.....	89
Т. Н. Ена. Музей истории НУА: особенности функционирования в инновационном учебном заведении.....	94
В. Ю. Іващенко, І. В. Калініченко, О. С. Марченко. Музей історії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: історія, сьогодення, перспективи (до 40-річчя з дня урочистого відкриття).....	106

Великий потенціал маленького музею: Музей праць учених Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Музей Харківського університету, здолавши економічну нестабільність, труднощі останніх десятиліть, вижили, збереглися і займають свою історичну усталену нішу в навчальній, науковій діяльності університету, у процесі популяризації науки.

Поряд із великими, відомими музеями ХНУ, при Центральній науковій бібліотеці у складі музейного комплексу університету було створено Музей праць учених університету, який у 2012 р. відзначив своє 25-ліття. Це єдиний такого роду музей у нашому місті в цілому й у вишах України зокрема.

Як друковане джерело, що відображує історичні процеси і явища, книга в різних її формах (каталог, довідник, історичне дослідження, персоналія, буклет та ін.) незмінно присутня в будь-якому музеї. Ініціюючи створення Музею, науковці і фахівці вважали, що концентрація наукового доробку вчених університету в одному, відкритому для відвідувачів місці наочно дозволить уявити розвиток університетської науки. Фонд Музею розміщується у великому читальному залі історичної будівлі 1902 р., одній з найстаріших університетських бібліотек України в Харкові по вул. Університетській, 23, і налічує більш ніж 50 тисяч одиниць зберігання. У його складі монографії, підручники, навчальні посібники, «Вісники Харківського університету», наукові збірники. Кращого приміщення для такого Музею марно було б шукати. Саме у стінах наукової бібліотеки народжувались праці багатьох поколінь науковців університету. Розставлені в межах факультетів, вони відображають стан її наукової праці. Своєрідність Музею в тому, що кожен його експонат можна взяти в руки, ознайомитись зі змістом, бібліографією, відомостями про авторів. Це особливо вражає студентів, які тримають у руках не тільки дослідження вчених минулого, але й праці своїх викладачів, лекції яких вони слухають.

Бібліотека університету цілеспрямовано й планомірно виконує соціальні функції, у тому числі ті, що притаманні кожному музею: комплектування, облік, збереження, експонування фонду. Але ефективне використання цього фонду можливе за умов популяризації. Уважаємо

за доцільне залучення можливостей Музею праць учених як засобу активізації навчальної і насамперед самостійної роботи студентів.

Не потребуючи коштів, часу на узгодження домовленостей, Музей міг би стати допоміжною лабораторією у процесі підготовки деяких спеціальних навчальних курсів, написанні рефератів, виконання індивідуальних завдань під час самостійної роботи.

Він надасть безліч найцікавіших тем як для самостійної навчальної роботи, так і для подальших студентських наукових досліджень. Наприклад:

- зовсім не досліджене питання про перші навчальні видання 1920–1930-х років. У фонді Музею зберігаються підручники, що вже стали раритетами, написані Д. І. Багалієм, М. Ф. Сумцовим, Л. А. Булаховським, В. П. Беседіною-Невзоровою з історії Слобожанщини, українського мовознавства. Професором Є. С. Хотинським у цей період було підготовлено і видано біля 20 найменувань підручників із хімії для закладів профосвіти, на допомогу ліквідаторам неписьменності;

- цікавий такий аспект, як біографістика в історії університетської науки;

- аналітичний, хоча б первинний, погляд на діяльність учених факультетів із відтворення їх історії, історії відповідної науки, а також багато інших питань.

Кожний факультет, профільні музеї університету мають можливість знайти свій аспект використання фондів нашого Музею. Найбільшу допомогу Музей міг би надати в підготовці фахівців музейної справи.

ЦНБ має багаторічний досвід ефективної співпраці з історичним факультетом із підготовки і видання фундаментальних бібліографічних покажчиків, написання студентами курсових робіт. Безумовно, зацікавила б студентів-істориків експозиційна робота з фондом – організація виставок, у тому числі віртуальних. Потенціал Музею може бути використаним для практичного засвоєння студентами спецкурсу з екскурсознавства, прищеплення навичок підготовки й проведення оглядових, тематичних екскурсій, публічних виступів.

На зміну традиційним формам музейної роботи приходять нові, з використанням сучасних технологій. Будемо сподіватись, що саме студенти історичного факультету у змозі додати щось нове в переформатування окремих напрямів музейної роботи. Важливим моментом у цій роботі вбачаємо збереження інтересу студентів до книги, який, на жаль, утрачується.

Варто наголосити, що наша спільна робота з музейним фондом сприятиме реалізації однієї з головних соціальних функцій Музею – виховної, допоможе майбутнім фахівцям відчутти себе нащадками вчених, праці яких складають славу й гордість не тільки вітчизняної, але й світової науки.

А. В. Быстриченко

Сохраняя достижения предыдущих поколений

*«Память – способность души сберечь
хранящуюся в ней истину».*

Платон

Неотъемлемой частью учебно-воспитательного процесса Национального технического университета «Харьковский политехнический институт» является работа музея истории, хранящего память об историческом прошлом и настоящем одного из старейших технических вузов Украины. Главная задача высшего учебного заведения – подготовка современного инженера не только как высококласного специалиста в своей отрасли, но и человека духовно богатого, культурного, настоящего Гражданина. На вузовские музеи возложена воспитательная функция формирования у студентов понимания и значения выбранной специальности, чувства патриотизма и любви к Родине, знания истории Alma mater, уважения традиций и духовного единства поколений.

Музей НТУ «ХПИ» был открыт 29 декабря 1972 года по инициативе ректората и парткома Харьковского политехнического института (Протокол № 65 от 08.12.1972 г. заседания ректората и парткома ХПИ) и находится в старинном учебном корпусе, который является памятником архитектуры начала XX века. Он отражает сложный путь развития университета, деятельность выдающихся ученых и воспитанников, которые внесли весомый вклад в развитие отечественной и мировой науки, техники, промышленности, высшего образования, культуры и спорта. Площадь экспозиции музея составляет 211 кв. м и представлена в пяти хронологических разделах.

Первым директором музея была Лариса Ивановна Змиева. Благодаря ее настойчивой, кропотливой работе собраны первые документы, которые и сейчас экспонируются в музее. С 1978 г. почти тридцать лет руководила музеем Вера Владимировна Акимова – опытный музейный работник, участник Великой Отечественной войны, участник Сталинградской